

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

JAHON BOZORIDAGI RAQOBAT VA STRATEGIYALAR

Samiyev Mirkamol Amridin o'g'li

*Samarqand iqtisodiyot va servis insitituti,
"Iqtisodiyot nazariyasi" kafedrası, assistenti*
samievmirkamol@gmail.com

Boymanov Shohjahon Vohidjon o'g'li

*Samarqand iqtisodiyot va servis intituti,
Bugalteriya hisobi va menejment fakulteti talabasi*
boymanovshohjahon.0125@gmail.com

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqolada jahon bozorida raqobatning shakllanishi jarayoni, uning iqtisodiy mohiyati hamda hozirgi davrdagi rivojlanish yo'nalishlari tahlil qilindi. Globalizatsiya jarayonining kuchayishi natijasida xalqaro bozorlarda raqobat sezilarli darajada oshib borayotgani va bu holat korxonalar faoliyatiga bevosita ta'sir misollar asosida yoritiladi.*

Maqolada raqobatning narx, sifat va innovatsiyaga asoslangan asosiy turlari hamda korxonalar tomonidan qo'llanilayotgan strategiyalar tahlil qilindi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, bozor talablariga moslashuvchanlik va samarali marketing siyosatini yuritish raqobatbardoshlikni asosiy omillari sifatida baholanadi.

KALIT SO'ZLAR: *Jahon bozori, raqobat, globalizatsiya, raqobat strategiyalari, innovatsiya, marketing siyosati, raqobatbardoshlik, bozor talabi, iqtisodiy rivojlanish, korxonalar faoliyati.*

KIRISH

Bugungi kunda jahon iqtisodiyoti globalizatsiya jarayonlari ta'siri jadal rivojlanmoqda. Natijada mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalar kengayib, jahon bozori o'zaro bog'liq yagona tizim sifatida shakllanmoqda. Bunday sharoitda korxonalar o'rtasidagi raqobat kuchayib bormoqda va ular nafaqat mahalliy, balki xalqaro bozorlarda ham o'z o'rnini mustahkamlashga intilmoqda.

Raqobatning kuchayishi korxonalardan yangi yondashuvlar, ayniqsa samarali strategiyalarni ishlab chiqishni talab qilmoqda. Ayniqsa, zamonaviy texnologiyalarni qo'llash, innovatsion faoliyatni rivojlantirish va marketing siyosatini samarali tashkil etish hozirgi davrda muhim omil hisoblanadi. Shu bilan birga, bozor talablariga tez moslashuvchanlik korxonalarining barqaror faoliyat yuritishida asosiy omillardan biri sifatida namoyon bo'ladi.

Shu sababli jahon bozoridagi raqobat va uni samarali boshqarish strategiyalarini o'rganish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi va mazkur maqolada aynan shu jihatlar tahlil qilindi.

Tadqiqot

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

Jahon bozoridagi raqobat zamonaviy iqtisodiyotning asosiy harakatlantiruvchi omillaridan biri hisoblanadi. U turli mamlakatlar korxonalari o'rtasida mahsulot va xizmatlarni sotish, bozor ulushini kengaytirish hamda foyda olishga qaratilgan iqtisodiy raqobat jarayonini ifodalaydi. Globalizatsiya jarayonining chuqurlashuvi natijasida raqobat yanada murakkablashib, korxonalardan yuqori darajadagi moslashuvchanlik hamda strategik yondashuvni talab qilmoqda.

Jahon bozorida raqobatning bir nechta asosiy turlari mavjud bo'lib, ular o'zaro bog'liq tarzda namoyon bo'ladi. Narx bo'yicha raqobatda korxonalar mahsulot narxini pasaytirish orqali xaridorlarni jalb etishga harakat qiladi. Sifat bo'yicha raqobat esa mahsulotning funksional xususiyatlari va ishonchliligini oshirish orqali bozorda ustunlikka erishishni nazarda tutadi. So'nggi yillarda innovatsiyaga asoslangan raqobat tobora muhim ahamiyat kasb etib, yangi texnologiyalarni joriy etayotgan korxonalar bozorda yetakchi o'rinni egallamoqda.

Shu bilan birga, jahon bozorida muvaffaqiyatga erishish uchun korxonalar turli strategiyalardan samarali foydalanmoqda. Differensiallash strategiyasi mahsulotni raqobatchilardan ajratib ko'rsatishga xizmat qilsa, xarajatlarni kamaytirish strategiyasi minimal xarajatlar asosida maksimal foyda olishga qaratilgan. Fokushlash strategiyasi esa ma'lum bir bozor segmentiga yo'naltirilgan holda raqobat ustunligini ta'minlashga xizmat qiladi. Bundan tashqari, innovatsion rivojlanish strategiyasi korxonalarining uzoq muddatli barqaror faoliyatini ta'minlovchi muhim omil hisoblanadi.

Zamonaviy sharoitda raqobat faqat ishlab chiqarish bilan cheklanib qolmay, balki marketing, logistika, xizmat ko'rsatish sifati va raqamli texnologiyalarni qo'llash darajasi bilan ham belgilanmoqda. Ayniqsa, internet va raqamli platformalarning rivojlanishi korxonalariga yangi bozorlarni egallash hamda mijozlar bilan bevosita aloqalarni kuchaytirish imkonini bermoqda. Shu sababli korxonalar o'z faoliyatida kompleks yondashuvni qo'llab, barcha omillarni uyg'unlashtirgan holda samarali raqobat strategiyasini shakllantirishi zarur.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotni amalga oshirish jarayonida bir qator ilmiy-uslubiy yondashuvlardan foydalanildi va ular asosida muammo kompleks tarzda o'rganildi. Avvalo, tizimli tahlil metodi yordamida jahon bozoridagi raqobatning mohiyati, uning asosiy shakllari hamda rivojlanish omillari izchil o'rganildi. Ushbu metod orqali raqobat jarayonining ichki tuzilishi va unga ta'sir etuvchi asosiy omillar batafsil tahlil qilindi.

Shuningdek, taqqoslash metodi orqali turli raqobat strategiyalarining o'ziga xos jihatlari, ustunliklari hamda kamchiliklari o'zaro solishtirib chiqildi. Bu esa korxonalar tomonidan qo'llanilayotgan strategiyalarning samaradorligini yanada aniqroq baholash imkonini yaratdi. Bundan tashqari, kontent tahlili metodi yordamida iqtisodiyot nazariyasi, xalqaro bozorlar va strategik boshqaruvga oid ilmiy adabiyotlar, maqolalar hamda internet manbalari tahlil qilindi. Mazkur manbalar asosida jahon bozoridagi zamonaviy tendensiyalar hamda raqobat muhitidagi o'zgarishlar chuqur tahlil qilindi. Tadqiqot davomida olingan ma'lumotlar

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

umumlashtirilib, mantiqiy xulosalar ishlab chiqildi hamda jahon bozorida raqobatbardoshlikni oshirishga doir ilmiy asoslangan takliflar shakllantirildi.

Tahlil va natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, jahon bozorida raqobat darajasi so'nggi yillarda sezilarli darajada ortib bormoqda. Bu jarayon, avvalo, globalizatsiya kuchayishi, yangi texnologiyalarning tez rivojlanishi hamda xalqaro savdo aloqalarining kengayishi bilan izohlanadi. Xususan, raqamli texnologiyalarni qo'llash va internet orqali savdo faoliyatini kengaytirish korxonalariga yangi imkoniyatlar yaratib, ularning raqobatbardoshligini oshirmoqda.

Tahlil shuni ko'rsatdiki, jahon bozorida muvaffaqiyat qozonayotgan korxonalar asosan innovatsion faoliyatga katta e'tibor qaratadigan, zamonaviy texnologiyalarni samarali qo'llaydigan va marketing strategiyalarini to'g'ri yo'lga qo'ygan subyektlar hisoblanadi. Ayniqsa, raqamli texnologiyalarni qo'llash va internet orqali savdo faoliyatini kengaytirish korxonalariga yangi imkoniyatlar yaratmoqda.

Shu bilan birga, raqobat sharoitida korxonalar uchun eng muhim muammolardan biri — bozor talablarining tezkor o'zgarib borishidir. Moslashuvchanlik yetarli darajada bo'lmagan korxonalar esa o'z bozor pozitsiyasini yo'qotish xavfi ostida qolmoqda. Shu sababli strategik rejalashtirish va bozorni chuqur o'rganish korxonalarda alohida ahamiyat kasb etadi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, jahon bozorida raqobatbardoshlikni ta'minlash uchun korxonalar bir vaqtda bir nechta asosiy omillarga e'tibor qaratishi lozim. Ushbu omillar qatoriga mahsulot sifati, narx siyosati, innovatsion yondashuv, marketing samaradorligi va mijozlarga yo'naltirilganlik kiradi. Omillar uyg'unlashgan holda qo'llanilganda korxonalar barqaror rivojlanish va raqobatbardoshlikka erisha oladi.

Xulosa va takliflar

Xulosa qilib aytganda, jahon bozorida raqobat zamonaviy iqtisodiyotning ajralmas qismi bo'lib, u korxonalarni doimiy rivojlanish va yangi yondashuvlarni izlashga rag'batlantiradi. Globalizatsiya jarayonining kuchayishi natijasida raqobat muhiti yanada murakkablashib, korxonalardan nafaqat sifatli mahsulot ishlab chiqarish, balki samarali strategiyalarni ishlab chiqish va ularni amaliyotga joriy etish talab etiladi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, jahon bozorida muvaffaqiyatga erishish uchun korxonalar innovatsion faoliyatni rivojlantirish, zamonaviy texnologiyalardan samarali foydalanish hamda marketing siyosatini to'g'ri yo'lga qo'yish zarur. Shu bilan birga, bozor talablariga tez moslashish va mijozlarga yo'naltirilgan yondashuvni qo'llash korxonalarining raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil sifatida namoyon bo'ladi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib, quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. Korxonalarda innovatsion faoliyatni kengaytirish va yangi texnologiyalarni joriy etish zarur.
2. Raqobatbardoshlikni oshirish maqsadida marketing strategiyalarini takomillashtirish lozim.
3. Xalqaro bozor tajribasini o'rganish va amaliyotga tatbiq etish muhim ahamiyatga ega.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

4. Xalqaro bozor tajribasini o'rganish va amaliyotga tatbiq etish muhim ahamiyatga ega.
5. Korxonalarda kadrlar malakasini oshirish va zamonaviy bilimlarni shakllantirishga e'tibor qaratish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdurahmonov Q.X. Iqtisodiyot nazariyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2019.
2. Qodirov A., Shodmonov Sh. Bozor iqtisodiyoti asoslari. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2018.
3. Yuldashev O., Rasulov A. Xalqaro iqtisodiy munosabatlar. – Toshkent: Fan, 2020.
4. Xodiev B.Y. Strategik menejment. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
5. Karimov I.A. Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi. – Toshkent: O'zbekiston, 2009.
6. Tojiboyeva D. Marketing asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2017.
7. Nurmatov N. Raqobat va monopoliyalar. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2016.
8. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot vazirligi. Milliy iqtisodiyot rivoji hisobotlari. – Toshkent, 2022.
9. Shodiyev T.Sh. Global iqtisodiyot. – Toshkent: Universitet, 2020.
10. Ziyodullayev N. Innovatsion iqtisodiyot. – Toshkent: Fan, 2021.
11. World Bank. World Development Report. – Washington DC, 2022.
12. Porter, M.E. Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors. – New York: Free Press, 1980.
13. Porter, M.E. Competitive Advantage. – New York: Free Press, 1985.
14. Hill, C.W.L. International Business. – McGraw-Hill Education, 2020.

